

УДК 347.512

Р.І. ТЕРАЗ, Тернопільський комерційний інститут

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ БОРЖНИКА ЯК СТОРОНИ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ІЗ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ НЕДОЛІКАМИ ТОВАРІВ, РОБІТ (ПОСЛУГ)

Ключові слова: боржник, солідарне зобов'язання, відшкодування шкоди, захист прав споживача, регресна вимога

Відповідно до ст.1209 ЦК України сторонами зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої недоліками товарів, робіт (послуг) виступають боржники (продавець, виготовлювач товару, виконавець робіт, послуг) та кредитори (фізичні та юридичні особи) [1]. Отож, особа боржника визначена через суб'єктів договірних зобов'язань, зокрема споживчих правовідносин, що підкреслює особливість цих зобов'язань, чітко визначаючи, хто може нести відповідальність за шкоду, завдану якісною продукцією, неналежністю або недостатньою інформацією про товари, роботи та послуги. Ними не можуть бути усі фізичні, юридичні особи, а також інші учасники цивільних відносин, а лише такі суб'єкти цивільного права, які у відносинах виступають у якості «виготовлювача», «продавця», «виконавця робіт чи послуг». У свою чергу, норми ЦК України та Законом України «Про захист прав споживачів» [2] вказують на різний зміст, який вкладається у ці поняття, особливо щодо такої ознаки, як здійснення ними підприємницької діяльності. Якщо у першому випадку такої ознаки із положень § 3 гл.82 ЦК України не впливає, то законодавство про захист прав споживачів таку ознаку визначає як обов'язкову.

Відповідно до ч.1 ст.1210 ЦК України

шкода, завдана внаслідок недоліків товарів, підлягає відшкодуванню продавцем або виготовлювачем товару. При цьому така альтернативність у визначенні боржника у зобов'язанні визначається волевиявленням потерпілого. Аналогічне право закріплене й у випадку завдання шкоди внаслідок ненадання повної чи достовірної інформації щодо властивостей і правил користування товарів (ч.3 ст.1210 ЦК України). У зв'язку з цим недостатньо визначеною є особа боржника у цьому зобов'язанні, а також суть та характер відносин між виготовлювачем товару та його продавцем.

На жаль, наведені питання не знайшли свого належного висвітлення у монографічних чи дисертаційних роботах. Не в останню чергу обумовлено це тим, що правовий інститут достатньо новий, адже запроваджений тільки у ході останньої кодифікації цивільного законодавства.

Окремі питання, які мають відношення до визначення сторін у досліджуваному зобов'язанні, розглядалися у дисертаційних дослідженнях С.В. Антонова, А.І. Загорулька, Л.О. Корчевної, І.С. Ніжинської, В.П. Палюка, І.Б. Протаса, С.Д. Русу, Н.В. Терещенко, С.І. Шимон стосовно питань загальних правил чи особливостей регулювання відносин щодо відшкодування шкоди, особливо із спеціальними суб'єктами, Л.М. Іваненко, С.А. Косінова, Г.А. Осетинської, О.П. Письменної щодо визначення правового статусу споживача. Проблеми забезпечення гарантованості прав фізичних та юридичних осіб від шкоди, котра може настати внаслідок недоброякісної чи фальсифікованої продукції, перебувають також у центрі уваги наукових досліджень ряду російських учених (А.Р. Товмасян, І.В. Кирюшина, К.Ю. Свинцова, Л.А. Шашкова, Б.О. Шабля та ін.).

Висновки щодо місця цих зобов'язань у системі цивільних правовідносин містяться також у навчальній літературі та науково-практичних коментарях чинного цивільного законодавства України. І саме в останніх авторами найдетальніше висловлено та аргу-

ментовано позиції щодо підприємницької діяльності як характеризуючої ознаки боржника, а також характеру відносин між продавцем та виготовлювачем продукції, але наведені міркування подекуди носять діаметрально протилежний зміст.

Тому метою цієї статті виступає визначення структури правовідносин між виготовлювачем, продавцем та потерпілим (кредитором) у зобов'язанні із відшкодування шкоди, завданої недоліками товарів, робіт (послуг).

Науковою новизною дослідження повинні стати висновки, щодо можливості визнання зобов'язаною особою таких виготовлювачів, продавців та виконавців, які не є суб'єктами підприємницької діяльності, суб'єктами господарювання, уточнення конструкції права кредитора щодо заявлення своїх вимог до виготовлювача та продавця товарів, а також наявності та правової природи відносин між виготовлювачем та продавцем.

Щодо зазначених проблемних питань існують, як правило, абсолютно протилежні за змістом погляд, котрі слід детально проаналізувати.

Ознака суб'єкта підприємницької діяльності. Щодо вирішення питання про ознаку підприємницької діяльності як обов'язкову ознаку боржника можна визначити три підходи. Перший полягає у запереченні необхідності такої ознаки, другий визначає її як обов'язкову. А третій полягає у замовчуванні цієї проблеми як такої.

Прихильники заперечення необхідності ознаки використовують філологічне, буквально тлумачення-з'ясування правової норми. Вони погоджуються, що підвищена відповідальність відповідає суті підприємництва як діяльності, що здійснюється на власний ризик підприємців. Однак законодавець у ЦК України не обмежує коло суб'єктів відповідальності за шкоду, завдану внаслідок недоліків товарів, робіт, послуг лише суб'єктами підприємницької діяльності, як професійними учасниками цивільного обороту. Тому обов'язок з її відшкодування може бути по-

кладено на продавця, виготовлювача або виконавця незалежно від того, зареєстрований він у встановленому порядку як суб'єкт підприємницької діяльності, чи ні.

Зазначення у ст.1209 ЦК України як підстави відповідальності недостовірної чи недостатньої інформації про товари, роботи, послуги теж жодним чином не свідчить про те, що законодавець мав на увазі можливість набуття статусу суб'єкта цієї відповідальності лише підприємцями. Адже недостовірною чи недостатньою інформацією може бути будь-яка інформація, якщо: а) продавець, підрядник або виконавець не виконує належним чином своїх обов'язків щодо інформування покупця або замовника, що впливають із будь-якого договору купівлі-продажу, договору підряду чи договору про надання послуг; б) продавець, виготовлювач, виконавець приховує чи перекручує інформацію про відомі йому потенційно небезпечні властивості товару, роботи (послуги) або не повідомляє потрібну інформацію чи спотворює її з інших причин. При цьому не має значення й факт не володіння потрібною інформацією зобов'язаною особою, котра не є суб'єктом підприємницької діяльності. Якщо ця особа, об'єктивно будучи не у змозі передбачити негативні наслідки своїх дій, наважується виготовляти та (або) передавати іншим особам потенційно небезпечні (у тому числі - через відсутність необхідної інформації про їхні властивості) товари, виконувати такого роду роботи (надавати послуги), то на неї має покладатися й ризик несення відповідальності за випадкову шкоду, завдану внаслідок недоліків цих товарів, робіт, послуг, недостовірну чи недостатню інформацію про них [3, с.941].

На протигагу цим судженням, застосовуючи телеологічне (цільове) тлумачення, котре, у свою чергу, має ознаки й обмежувального, висловлюється точка зору про те, що виготовлювач, продавець товару та виконавець робіт (послуг) повинні обов'язково бути суб'єктами підприємницької діяльності. На обґрунтування цієї точки зору вказується, що

обов'язки передати товар, результат роботи, надати послугу з додержанням вимог про забезпечення безпеки життя, здоров'я особи та запобігання шкоди майну, надання повної і недостовірної інформації про товар, роботу або послугу; встановлення термінів користування або придатності тощо виникають тільки у осіб, які здійснюють професійну діяльність, тобто підприємницьку діяльність. Отже, коло суб'єктів відповідальності за ст.1209 ЦК України обмежується суб'єктами підприємницької діяльності і не поширюється на: відносини з виготовлення та продажу товарів, виконання робіт і надання послуг фізичною особою, який не є підприємцем; на випадки, коли фізична або юридична особа придбаває товари або користується послугами лише для здійснення підприємницької діяльності [4, с.778; 5, с.93].

І одна, і друга точка зору, виходячи із засад тлумачення, заслуговує на увагу, однак відповідно до норм чинного цивільного законодавства обгрунтованою виглядає саме перша позиція. Водночас вона, на нашу думку, не є достатньо обгрунтованою, адже покладає додаткові обов'язки на будь-якого виготовлювача, продавця товарів, виконавця робіт (послуг) щодо відповідальності за шкоду, завдану їх недоліками, при чому навіть за відсутності їхньої вини. Заслуговують у цьому відношенні на увагу обгрунтування Г.В. Єрмоєнко, однак вони безпосередньо не впливають із змісту ЦК України. Зважаючи на це, на наш погляд, необхідним є закріплення ознаки здійснення підприємницької діяльності чи іншої господарської діяльності як обов'язкової ознаки для визнання виготовлювача, продавця товарів, виконавця робіт (послуг) боржником у досліджуваному зобов'язанні.

Щодо останнього можуть виникнути труднощі у випадках, коли продавець діє без повноважень від виготовлювача або роботу чи послугу надає працівник суб'єкта підприємницької діяльності особисто, без оформлення відповідних документів, які підтверджують вступ у договірні зобов'язання із ви-

конавцем безпосередньо. Неоднозначною може виникнути ситуація, коли особа виробляє товари, виконує роботи чи надає послуги, як підприємець, але не будучи ним, або у разі, коли він є суб'єктом підприємницької діяльності, але не має права здійснювати ті чи інші види діяльності (без отримання дозволів, ліцензій чи інших подібних документів).

Так, у літературі наводять деякі приклади та способи їхнього вирішення (наприклад, у разі укладення фізичною особою угоди всупереч установленим правилам, безпосередньо з не уповноваженим працівником підприємства побутового обслуговування про особисте виконання ним роботи, без відповідного оформлення; коли виконавцем роботи виступає фізична особа, яка пред'явила чужий паспорт або документ, що його заміняє, особа [4, с.777]). О.П. Письменна пропонує поширити категорію «виготовлювач та продавець товару» також на осіб, що реалізують із дотриманням встановлених правил продукцію підсобного селянського господарства чи продукцію, вироблену власноруч: народні промисли, твори прикладного чи декоративного мистецтва, продукцію, вироблену в інший спосіб [6, с.5]. Однак вирішення цієї проблематики шляхом з'ясування кожного окремого випадку не сприяє однозначному застосуванню правових норм, може призвести до різноманітних підходів, обумовленими інтересами споживача або виготовлювача, продавця чи виконавця.

Відповідальність за шкоду, завдану недоліками товарів, робіт (послуг), повинна наставати для усіх, хто визначає себе як суб'єкта підприємницької діяльності або вчиняє дії, які складають думку про те, що особа вступає у правовідносини як суб'єкт підприємницької діяльності. Задля цього необхідним є закріплення правової норми, котра є аналогічною до припису ч.3 ст.60 ЦК України, за якою фізична особа - підприємець не може оспорювати договори, укладені до її реєстрації як суб'єкта підприємницької діяльності, лише на цій підставі.

Альтернативність та солідарність у зобов'язанні. Зобов'язання із відшкодування шкоди, завданої недоліками товарів, робіт (послуг), характеризується тим, що у момент завдання (настання) шкоди боржник дистанційований від кредитора, своїми безпосередніми діями чи бездіяльністю не спричиняє ці негативні наслідки. Протиправність поведінки боржника проявляється у порушенні правил виготовлення, реалізації товару, виконання робіт чи надання послуг і дуже часто має місце ще до вступу у правовідносини із споживачем (покупцем, замовником). Наслідки ж, як правило, мають місце набагато пізніше, при чому відповідно до ст.1211 ЦК України такий час може становити 10, а то й більше років.

Як вже згадувалось, у ч.1 ст.1210 ЦК України закріплене право потерпілого обирати суб'єкта відшкодування завданої шкоди - виготовлювача або продавця. При чому таку альтернативність слід відрізнити від тези, що законодавством передбачено конкуренцію між договірним (у зв'язку з неналежним виконанням договору) і деліктним позовами споживача при завданні шкоди життя, здоров'ю або майну споживача недоліками товарів, право вибору між якими належить безпосередньо споживачеві [7, с.9]. З таким висновком погодитись не можна, оскільки потерпілий наділений правом вибору суб'єкта безпосередньої відповідальності (продавця чи виготовлювача), однак це не свідчить про можливість вибору правової норми, котра підлягатиме застосуванню (норми про договірне чи недоговірне зобов'язання).

Встановлена законом альтернативність ускладнює відповідь на питання щодо визначення суті, структури, змісту, підстави та моменту виникнення цивільного правовідношення щодо відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Взагалі з приводу такого вибору потерпілого і суб'єкта несення обов'язку щодо відшкодування завданої шкоди у сучасній циві-

лістичній думці наявні певні розбіжності.

Так, окремі автори вимагають буквально-го тлумачення положень цивільного законодавства, вказуючи, що правом одночасної вимоги (як до продавця, так і до виготовлювача товару) потерпілий не наділений [8, с.983; 9, с.537]. Це означає, що потерпілий не має права висунути вимоги про відшкодування шкоди і до продавця, і виготовлювача одночасно (як до співвідповідачів) [3, с.942]. Такий підхід законодавця, на їхню думку, є виправданим, оскільки в іншому випадку при визначенні розміру відповідальності кожного із зазначених суб'єктів суду довелось б встановлювати вину продавця і виготовлювача, та у разі вини одного з них покласти на нього відповідальність за завдану шкоду в повному обсязі, а у випадку вини і продавця, і виготовлювача - відповідно до ступеня вини кожного з них визначати розмір відповідальності співвідповідачів у відповідній частці. Однак це означало б фактичне нівелювання закріпленого ч.1 ст.1209 ЦК України правила про відповідальність продавця, виготовлювача, виконавця за шкоду, завдану внаслідок недоліків товарів, робіт і послуг, незалежно від вини вказаних суб'єктів. Крім того, на продавця і виготовлювача не може бути покладено і солідарної відповідальності перед потерпілим (ч.1 ст.1190 ЦК України) на засадах підвищеної відповідальності (без урахування вини), оскільки вони, як правило, не є особами, що діють спільно.

На противагу цьому, Г.В. Єршовенко вважає, що не виключається можливість одночасного звернення до кожного із них як співвідповідачів [4, с.776-777].

Щоб відповісти на це питання необхідно, на наш погляд, звернути увагу на підставу виникнення правовідносин із завдання цієї шкоди, адже саме у цей момент повинен бути чітко визначений суб'єктний склад правовідносин, а також їхній зміст. Він може бути змінений в подальшому тільки в силу загальних підстав переходу прав та обов'язків у цивільному правовідношенні від однієї осо-

би до іншої. Зважаючи на це, право вибору потерпілого щодо особи, котра буде відшкодувати шкоду, завдану недоліками товарів, робіт (послуг), визначає не суб'єктний склад цивільного правовідношення, а підкреслює посилену увагу щодо захисту прав споживачів у правовідносин щодо якості та безпеки товарів, робіт (послуг).

Прикладом останнього може слугувати обґрунтування доцільності встановлення права вибору з боку потерпілого наступним. Так, розміщення інформації на етикетках товарів або в супровідній документації є обов'язком виробника, а продавець, у свою чергу, що приймає товар для подальшої реалізації, зобов'язаний перевірити, чи відповідає інформація вимогам законодавства й нормативної документації на товар, чи є вона повною й доступною для набувачів товару. У необхідних випадках продавець зобов'язаний самостійно виправити недоліки, пов'язані з неповнотою інформації на упаковці або маркуванні товару [10, с.1110].

Виникнення цивільного правовідношення із відшкодування шкоди, завданої недоліками товарів, робіт (послуг), вказує на їхню довготривалість, адже від моменту випуску недоброякісної продукції до завдання шкоди може пройти багато часу. Безпосереднім юридичним фактом, який обумовлює виникнення деліктного зобов'язання є наявність шкоди, котра безпосередніми діями ні виготовлювача, ні продавця, ні виконавця робіт, послугонадавача не завдається. А моментом вибору потерпілого фактично виступає заявлення претензії до виготовлювача чи продавця або подання відповідного позову до суду.

Деліктне ж зобов'язання виникає не у момент заявлення претензії чи позову потерпілим, а саме у момент завдання шкоди. Передувати цьому повинна протиправна поведінка зобов'язаної особи.

З цього слід зробити висновок, що законом не встановлено можливості одночасного звернення до суду із вимогою про відшкодування шкоди, оскільки правова норма визна-

чена за принципом «або..., або...». З іншої сторони, процесуальним законодавством не може бути обмеженим право споживача на вибір особи, яка, на його думку, порушила його права (відповідача). Так, згідно із ст.3 ЦПК України кожна особа має право звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів [11]. Аналогічні норми містяться у ч.2 ст.1 ГПК України, при чому відповідачем в господарському судочинстві чітко визначено підприємства та організації, яким пред'явлено позовну вимогу (ч.1 ст.21) [12]. Тобто, право обирати особу, котрій поставити вимогу про відшкодування завданої шкоди, виходячи із принципу диспозитивності, завжди залишається за позивачем. Водночас інша ситуація виникає тоді, коли суд, вирішуючи справу по суті, постає перед питанням визначення можливості покладення на виготовлювача та продавця спільної відповідальності за шкоду, завдану недоліками товарів, робіт (послуг).

Відносини «виготовлювач товару» та «продавець товару». Доволі актуальним виступає визначення характеру за змісту правовідносин, які виникають між виготовлювачем і продавцем у частині визначення та розподілу відповідальності за завдану шкоду.

Так, наприклад, щодо відповідальності за шкоду, завдану внаслідок ненадання повної чи достовірної інформації І.Ю. Шицький, В.Д. Примак вказали, що потерпілий не залежний у своєму виборі від наявності цілком певних відомостей про те, що саме виготовлювач чи продавець є безпосереднім заподіювачем шкоди, тобто що саме ця конкретна особа повинна була надати, але не надала відповідну інформацію. Наприклад, якщо продавець не надав покупцеві інформацію, раніше одержану від виготовлювача, потерпілий все одно вправі на власний розсуд вирішувати, до кого саме з двох зобов'язаних осіб пред'явити вимогу. Зазначене не заперечує права добросовісного виготовлювача після відшкодування шкоди, завданої потер-

пілому, пред'явити до продавця регресний позов на підставі ч.1 ст.1191 ЦК України [3, с.943].

Про ще один варіант вказує К.М. Лаврова. Вона стверджує, що особа, котра відшкодувала завдану шкоду, має право звернутися до винної у завданні шкоди особи з вимогою про відшкодування збитків, пов'язаних із виконанням вимог потерпілого. Оскільки закон не встановлює в цьому випадку режиму субсидіарної або солідарної відповідальності вказаних осіб, збитки можливо відшкодувати тільки тоді, коли угодою між продавцем та виробником передбачена така можливість [10, с.1110].

В цілому, не можна не погодитися із цими висновками, однак вказані автори змушені були при їхньому обґрунтуванні звернутися до категорії добросовісності як загальної засади цивільного законодавства. На наш погляд, більш доцільнішим було б врегулювати ці правовідносини безпосередньо у нормах про розглядуване зобов'язання.

Г.В. Єршоменко вказує на можливість виникнення права регресу тільки у продавця (підприємства, що виконує його функції), до якого особа звернулася з приводу недоліків виробленого товару, якому зобов'язаний відшкодувати всі збитки виготовлювач (виробник) товару [4, с.777]. Однак, як вже наводилось, раніше не завжди вина у завданні шкоди лежить на виготовлювачеві продукції (наприклад, у випадку продажу товару після строку придатності). А щодо товарів, виготовлених за межами України або придбаних у посередників, взагалі виникає специфічний суб'єктний склад.

Між тим згідно зі ст.541 ЦК України солідарний обов'язок або солідарна вимога виникають лише у випадках, встановлених договором або законом. Отож, законом не виключається можливість виникнення солідарності у відповідальності у випадку, коли між ними немає спільного обов'язку щодо відшкодування завданої шкоди. Тому доцільно окремо визначити закріпити положення про можливість виникнення солідарного пасив-

ного зобов'язання.

Для усунення непорозумінь у праворозумінні та правозастосуванні доцільно встановити можливість пред'явлення вимог про відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг) одночасно до виготовлювача та продавця товару. Доцільно також встановити можливість виникнення права регресу в особи, котра відшкодувала шкоду, щодо винної особи, якщо договором між ними не встановлене інше. І якщо відповідальність за шкоду, завдану недоліками товарів, робіт (послуг) виникає незалежно від вини виготовлювача чи продавця товару, то відносини між ними щодо виникнення та реалізації регресного позову повинні вже обумовлюватися наявністю вини у поведінці вказаних суб'єктів. А право вибору потерпілого і вказуватиме на реалізацію правових норм щодо солідарної відповідальності.

Наведені висновки дають можливість у повній мірі визначити підстави звільнення від відповідальності, а також напрацювати рекомендації щодо застосування правових норм про зобов'язання із відшкодування шкоди, завданої недоліками товарів, робіт (послуг). Це й повинно скласти предмет подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р., № 435-IV // ВВР України. - 2003. -№№ 40-44. -Ст.356.
2. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р., № 1023-ХІІ (у ред. Закону України від 01.12.2005 р., № 3161-IV) // ВВР України. -2006. -№ 7. -Ст.84.
3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2-х т. /За ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. -К.: Юрінком Інтер, 2006. -Т.ІІ. -1088 с.
4. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2-х ч. /За заг. ред. Я.М. Шевченко. -К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2004. -Ч.2. -896 с.
5. Цивільне право України. Особлива час-

тина. Недоговірні зобов'язання: Навч. посіб. /Берестова І.Е., Бичкова С.С., Бірюков І.А. та ін.; За заг. ред. С.С. Бичкової. -К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2005. -108 с.

6. Письменна О. П. Правовідносини, що виникають у зв'язку з порушенням прав споживачів внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг): Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 /Одеськ. нац. юрид. академія. - Одеса, 2007. -20 с.

7. Кирюшина И. В. Правовой статус потребителя и его реализация в гражданском праве: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 /Томск. гос. ун-т. -Томск, 2004. -22 с.

8. Цивільний кодекс України: Коментар /За заг. ред. Є.О. Харитонова, О. М. Калітен-

ко. -Одеса: Юридична література, 2003. - 1080 с.

9. Цивільне і сімейне право України: Навчально-практичний посібник /За ред. Є.О. Харитонова, А.І. Дрішлюка. -Х.: ТОВ «Одіссей», 2003. -640 с.

10. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар. -Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. -1200 с.

11. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р., № 1618-IV // ВВР України. -2004. -№ 40-41, 42. -Ст.492.

12. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р., № 1798-XII // ВВР України. -1992. -№ 6. -Ст.56) (із змінами та доповненнями).

Терез Р.І. Окремі питання визначення боржника як сторони зобов'язання із відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг) // Форум права. - 2008. -№ 1. -С.408-414 [Електронний ресурс]. -Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/08tritrp.pdf>

Доведена необхідність закріплення обов'язкової ознаки боржника у зобов'язанні - здійснення ним підприємницької діяльності, можливість пред'явлення позову одночасно до виготовлювача товару та продавця, створюючи таким чином солідарне зобов'язання, а також особливості перерозподілу цивільно-правової відповідальності.

Терез Р.І. Некоторые вопросы определения должника как стороны обязательства по возмещению вреда, причиненного вследствие недостатков товаров, работ (услуг)

Доказана необхідність закріплення обов'язкового признака должника в обязательстве - осуществление ним предпринимательской деятельности, возможность предъявления иска одновременно к изготовителю товара и продавцу, создавая таким образом солидарное обязательство, а также особенности перераспределения гражданско-правовой ответственности.

Teraz R.I. Discrete questions in defining the debtor as a side of obligation with the indemnity of lesion, which was caused by the lack of goods and service

It is shown that there is a need of securing the obligatory feature of the debtor in the obligation – his entrepreneurship performance, possibility of lawsuit to the product manufacturer and at the same time to the vendor, by this creating the solidary obligation as well as the peculiarities of re-distribution of civil liability.